

Prof. PERO SAGER
Dubrovnik

Čempresi debbla za jarbole

Između mnogih originalnih i autentičnih pripovijesti, koje su proizašle iz dugogodišnje prakse i iskustva starog pomorskog kapetana Lovra Šešana, a što je meni priopćio zapovjednik stroja Karlo Buterin, nalazi se prikaz o branju i prepariranju čempresovih debbla za jarbole. Kapetan Lovro je bio rodom sa Lopuda odakle su potekli mnogi pomorci a tradicija bavljenja brodovima i svime što je za njih vezano, bila je vrlo razvijena.

Dakle, pripovijest kaže da su se čempresi brali između Velike i Male Gospe, odnosno između 15. kolovoza i 9. rujna. Navodno je trebalo da Gospa blagoslovi debbla za brodove da bi pomorci imali sreću, međutim vjerojatnije je da je to bio najpogodniji vremenski termin zbog sigurnih i pogodnih meteoroloških prilika, koje su pogodovala radovima na otvorenom.

Pošto je područje Dubrovnika bilo pomorski vrlo razvijeno, to je zahtijevalo i napredak brodogradnje pa su se čempresi sadili po čitavoj dubrovačkoj okolini. Danas ih nalazimo kao relikte jedne kulture koja se njegovala i bila vrlo frekventno iskorišćena, ali je dolaskom parobroda potpuno izgubila svoje značenje, pa su u ovim danima čempresi samo ukrasne biljke razasute po parkovima i grobljima.

Za jarbole su se sadile pomno odabrane vrste čempresa i to: *Cupressus semper virens* koji je imao dvije glavne podvrste, čunjasti i piramidalni. U Dalmaciji su bile poznate i neke druge vrste ali su svojstva ovih dvaju najviše odgovarala za jarbole, pa su ih i najviše upotrebljavali.

Branje čempresa i njihovo prepariranje je predstavljalo posebnu proceduru koja je započinjala time što bi se jedan od radnika penjao na vrh čempresa i vezivao tri konopa, čiji su se krajevi vezivali na zemlju za zabijene kolce postavljene na tri različite strane. To je bila osiguravajuća preventivna mjera da se čempres ne bi srušio na radnike i na sve one koji su se nalazili uokolo. Silazeći sa vrha stabla radnik bi sjekao grane usput, a potom bi počeli kopati jamu oko čempresa da bi se došlo do dna korijena i posljednjeg čvora debbla koje se kao najčvršći dio usadivalo u dno broda. Kad bi opkop bio dovoljno širok i dubok, radnici bi prerezali žile i odvezali jedan od tri konopa, a deblo bi palo na suprotnu stranu. Odmah se pristupalo obradi time što bi se čistila kora i ostaci grana, a zatim bi ih nosili do obale i vezane po nekoliko zajedno uranjali u more gdje bi »kišali« do proljeća pa čak i dulje. Drvo bi u moru očvrstnulo, a osim toga to je bilo potrebno i zbog uništavanja parazita.

Izvađena iz mora, čempresova debbla su se mazala par puta sa rasolom od sardela. Rasol se nazivao »riblje ulje« zbog masnoće koju su ispuštale sardele. Radovi su se izvodili na suncu, tako je drvo dobivalo finu glazuru. Ovo »riblje ulje« je bilo sredstvo za dezinfekciju kojim se jarbol dobro osiguravao od eventualne crvotočine, jer je bilo lakše promijeniti jarbol i zamijeniti ga novim nego popraviti stari rascrvotočeni. Ovako preparirana debbla bila su spremna da postanu jarboli, a to je dalje bio posao brodograditelja. Jarboli su se godišnje pregledavali i provjeravala se njihova izdržljivost, a ako bi se ispostavilo

da je oštećen, skidali su ga, jer je o njemu ovisila sudbina broda. Klasični primjer mijenjanja starog jarbola imamo u romanu kap. Horacije Hornblower od Töerstera.

Drvo od starog jarbola se upotrebljavalo za izgradnju križeva od jedara koji su često popuštali od naleta

vjetra, zatim za kavije koje su bile pričvršćene uokolo jarbola a služile su za vezivanje konopa i jedara. Konačno zadnji ostaci koristili su se za gorivo i svršavali u fognu.

Eto tako je i stari jarbol, koji je izvršio svoju namjenu, iskorišten bio do zadnjih ostataka.